FOR SOCIETY

Samen verder kijken

Samenhang lezen en overige (taal)domeinen

‘Samenhang lezen en overige (taal)domeinen’

Werkgroep:
Cindy Kuiper, Femke Ganzeman, Ebelien Nieman en Anja van Schijndel

Praktijkvoorbeeld Basisschool De Verrekijker:
Ineke Wijnen en Nienke Aspers

Padlet

Programma

- Anja: achtergrond en proces
- Nienke en Ineke: de praktijk
- Femke:1e doorkijkje
- Nienke en Ineke: de praktijk
- Cindy: 2e doorkijkje
- Nienke en Ineke: afsluiting

2010 — 2022

LIST
LIST gaat niet over het aanleren van een techniek. Het doel van het project is het ontwikkelen van gemotiveerde en strategische lezers die hun geletterdheid inzetten om te leren én te lezen voor hun plezier.

DENK!
In DENK! wordt zowel gewerkt aan het opbouwen van achtergrondkennis, als aan het bewust activeren van leesbegrip, door te werken met aan de zaakvakken gerelateerde thema’s, die ongeveer acht weken duren.

OP ZOEK NAAR SAMENHANG

Alles-in-1
OGO
Vraaggestuurd leren
Taaldomeinen

Doorontwikkeling lesmodel lezen met begrip

Samen met een team met
- Lef
- Visie
- Doorzettingsvermogen
- Reflectief vermogen
- Gezamenlijke verantwoordelijkheid

Op zoek naar…
- Verbinding
- Onderbouwing
- Vertaling naar de praktijk

De vele kanten van leesbegrip (Houtveen, van Steensel, de la Rie, 2019)

Literatuurstudie naar onderwijs in begrijpend lezen in opdracht van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek en de Inspectie van het Onderwijs

‘ Welke elementen van begrijpend leesonderwijs in het basisonderwijs dragen bij aan vergroting van het leesbegrip en de leesmotivatie van leerlingen’?

Op basis van de literatuurstudie is de aanbeveling om de volgende factoren deel uit te laten maken van het onderwijs

1. Werk aan opbouwen van kennis;
2. Bouw aan woordenschat;
3. Zorg voor verschillende typen geïntegreerde teksten en besteed aandacht aan tekststructuur;
4. Leer leerlingen strategische lezers te worden;
5. Discussieer met leerlingen over teksten;
6. Integreer lezen en schrijven;
7. Zorg voor een motiverende leesomgeving;
8. Monitor en toets leesbegrip;
9. Differentieer.

Houtveen, Van Steensel & De la Rie, 2019

1. Werk aan opbouwen van kennis

- Achtergrondkennis kan opgebouwd worden door leerlingen in de gelegenheid te stellen veel en langdurig te lezen over één thema.
- Het is aan te bevelen het begrijpend-leesonderwijs te verbinden met dan wel te integreren in het zaakvakonderwijs.
- Het is aan te bevelen aandacht te besteden aan het aanbrengen van achtergrondkennis bij teksten die gebruikt worden in het begrijpend-leesonderwijs.

3. Zorg voor verschillende typen geïntegreerde teksten en besteed aandacht aan tekststructuur

- Zorg voor hoog coherente boeken en teksten.
- Zorg ervoor de leerlingen met uiteenlopende genres in aanraking komen.
- Geef instructie in de structuur van vooral informatieve teksten.

5. Discussieer met leerlingen over teksten

- Discussieer over gelezen teksten
- Stel open vragen
- Ondersteun het redeneren van leerlingen over een tekst

6. Integreer lezen en schrijven

- Laat leerlingen schrijven over gelezen teksten
- Leer leerlingen hoe te schrijven (uitleg te over het proces van het schrijven, over de opbouw van een geschreven tekst en de opbouw van zinnen en paragrafen)

Iedereen kan leren schrijven

Norden, S. van. (2018) Iedereen kan leren schrijven. Schrijfplezier en schrijfvaardigheid in het basisonderwijs.
Site en blog 'Iedereen kan leren schrijven'

"Voor het leren lezen en schrijven helpt het om genrekennis expliciet te maken en bij elke te lezen of te schrijven tekst bewust na te denken, niet alleen over de inhoud van de tekst, maar ook over de doelen, structuur en toon ervan, en over de situatie waar hij bij hoort."

Rijke taal

- Rijke Taal (Van Koeven en Smits, 2020):
  - Lees dagelijks voor uit een fictieboek passend bij het thema
  - Kies twee hele boeken uitlezen binnen het thema
  - Het boek is interessant en vrij moeilijk voor de leerlingen
  - Breng het verhaal tot leven (ademloze betrokkenheid)

- Publicaties SLO
  - Taaldomeinen in samenhang, taal in de vakken, leerstoflijnen, inhoudslijnen Nederlands
- Samenvattend:

Fontys

DE VERREKIJKER

waar je groeit door te beleven

Vakintegratie op de Verrekijker

Ineke Wijnen & Nienke Aspers

---

betrokkenheid

verantwoordelijkheid

welbevinden

betekenisvol

waar je groeit door te beleven

verbondenheid

Op weg naar integratie

DENK!

LIST!

Alles-in-1
Dé methode voor samenhangend onderwijs

Het onderliggende model - VLF

Borging

- VLF-model
- Inzet expertise
- Verderkijkenbord

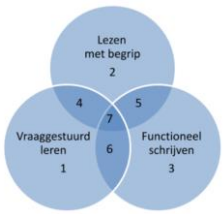

Schoolontwikkeling - de Verrekijker

De kracht van onze ontwikkeling

- gezamenlijke visie
- gedeelde passie
- speerpunten
- durven loslaten
- gericht aantrekken van nieuwe collega's

De praktijk - thematisch onderwijs

Vraaggestuurd leren

De praktijk - thematisch onderwijs

Startprikkel

De praktijk - thematisch onderwijs

Mindmap

De praktijk - thematisch onderwijs

Mindmap

De praktijk - thematisch onderwijs

Vragen oproepen

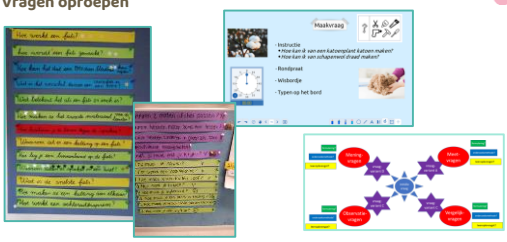

De praktijk - thematisch onderwijs

Onderzoek

De praktijk - thematisch onderwijs

Onderzoek

De praktijk - thematisch onderwijs

Verslaglegging

De praktijk - thematisch onderwijs

Presenteren

De praktijk - thematisch onderwijs

Groep 1/2

De praktijk - thematisch onderwijs

Groep 1/2

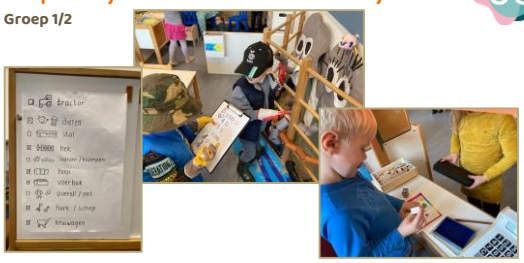

De praktijk - List!

De praktijk - List!

Lezen met begrip: noodzakelijk!

LEESBEVORDERING IN DE KLAS

Onderwijsraad & Raad van Cultuur:

"Nederlandse jongeren lezen [...] weliswaar volop korte tekstjes – berichten op hun smartphone of samenvattende stukjes in schoolboeken – maar besteden minder tijd aan 'diep lezen': het geconcentreerd lezen van langere teksten of boeken. Mede hierdoor gaat hun leesvaardigheid achteruit."

LEESBEVORDERING IN DE KLAS

Effectief begrijpend leesonderwijs

Vijf didactische sleutels
- Functionaliteit
- Leesmotivatie
- Interactie
- Strategie-instructie
- Transfer binnen andere vakken

LEESBEVORDERING IN DE KLAS

Kinderboeken gebruiken in je thema's

Om te komen tot kennisopbouw, heb je meerdere boeken, teksten en filmpjes nodig over hetzelfde thema.

Meer teksten lezen over een thema leidt ertoe dat leerlingen complexere teksten met meer laagfrequente woorden aankunnen.

Rijke taal, Erna van Koeven en Anneke Smits, 2020

LEESBEVORDERING IN DE KLAS

Werken met thema's: de praktijk

LEESBEVORDERING IN DE KLAS

Waarom is het lezen van boeken zo belangrijk?

'Wie leest, gebruikt het brein waarvoor het is gemaakt. Terug naar de kern van de Homo sapiens: concentreren, verbeelden, verbinden, *connecting the dots*.

Onze maatschappij gebruikt die unieke, menselijke kwaliteit niet meer. Daarom lopen we tegen burn-outs en bore-outs aan. We hebben het danig druk met oppervlakkigheid dat we niet meer in de diepte gevoed worden, niet meer zijn wie we kúnnen zijn. En een boek voedt net wél op een dieper niveau.'

Elke Geraerts, neuropsychologe

https://iedereenleest.be/over-lezen/reeks/de-leeswereld-van-elke-geraerts

LEESBEVORDERING IN DE KLAS

Een rijk aanbod

-> Voor ieder wat wils!
- Prentenboeken
- Fotoboeken
- Informatieve boeken
- Verhalen
- Poëzie
- Digitale boeken
- Luisterboeken
- Strips

LEESBEVORDERING IN DE KLAS

Boeken kiezen

de Bibliotheek op school

THEMAPLEIN

Hoe zet je kinderboeken in?

- Thema introduceren
- Bronmateriaal (functioneel lezen)
- Voorlezen
- Zelfstandig laten lezen (leeskilometers)
- Close reading (algemeen begrip, tekststructuur, bedoeling/meningen)
- Creatieve verwerkingsopdracht
- Praten over het boek of een fragment

www.tijdschriftmeertaal.nl

De praktijk - Lezen met Begrip

Rijke teksten - thema deel 1

- doorontwikkeling
- tekstsoort staat centraal
- structuur en inhoud

De praktijk - Lezen met Begrip

Rijke teksten - thema deel 1

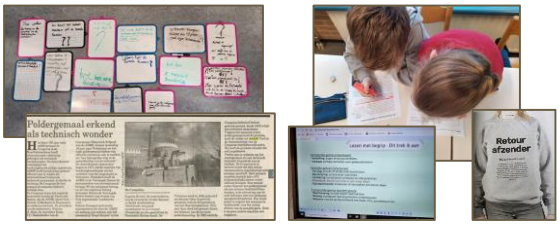

De praktijk - Lezen met Begrip

Voorbereiding schrijfopdracht - thema deel 2

- lezen in de themacollectie
- overkoepelende stelling
- schrijfopdracht
- tekstsoort deel 1

'Het is goed dat de mens ingrijpt.'
'Mens en dier - vriend of vijand?'
'Wat is eigenlijk kunst?'
'Het is positief dat Nederland zo'n waterrijk land is.'

De praktijk - Functioneel schrijven

Schrijfopdracht

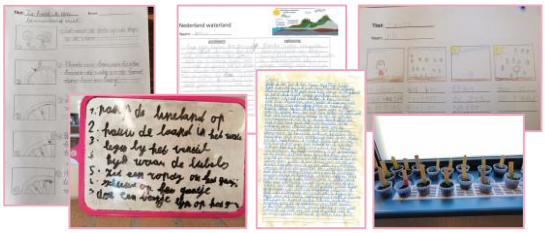

De praktijk - Functioneel schrijven

Korte schrijfopdrachten

De praktijk - Functioneel schrijven

Korte schrijfopdrachten

Even kennismaken

- Cindy Kuiper, Taalimpact en Saxion
- Ervaring als docent, onderzoeker, adviseur in hbo/ projectleider Taalbeleid Graafschap College/ voorzitter vaststellingscommissie Nederlands 3F in mbo
- Gepromoveerd op een onderzoek naar genredidactiek (taalgericht vakonderwijs) in het hbo
- Wie van jullie is er bekend met genredidactiek?

Over genredidactiek (1)

- Vorm van taalgericht vakonderwijs
  - Taal verbinden met vakinhoud

- Een expliciet op taalvaardigheid gerichte didactiek, waarbij leerders middelen krijgen aangereikt om tot productie van teksten te komen die kenmerkend zijn voor een bepaald vakgebied (Van Dijk, 2011)
- Genre: een doelgericht, gefaseerd en sociaal proces (tekst- of gesprekstype)
  - Bijv. een krantenartikel, mail aan juf/meester, berichtje voor medeleerlingen, gesprek met klasgenoot na een ruzie, boekenbabbel

---

Over genredidactiek (2)

Functionele taaltheorie
- Taal is middel om een doel te bereiken in een bepaalde, sociale context
  → taal is een keuze!

Taal kiezen om:
- onderwerp goed weer te geven ('field')
- relatie schrijver-lezer goed weer te geven ('tenor')
- organisatie/samenhang weer te geven ('mode')

Opbouw kiezen
- Elementen van tekst in logische volgorde ('moves')

Taal leren = sociaal proces
- Principe van scaffolding

Over genredidactiek (3)

Onderwijsleercyclus

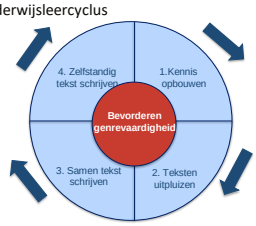

Over genredidactiek (4)

Waarom genredidactiek?

- Van spreken naar schrijven, van lezer naar schrijver
- Functionele aanpak met aandacht voor (vakinhoudelijke) context
- Leerlingen leren geen kunstje, maar krijgen een 'genrebril' → transfer
- Woordenschatontwikkeling in (vak)context a.d.h.v. voorbeeldteksten
  - Van geheel naar deel, en weer naar geheel
- Genredidactiek geeft leerkrachten houvast
- Genredidactiek past goed bij geïntegreerd zaakvakonderwijs, close reading/lezen met begrip en thematisch onderwijs….

…..en bereidt leerlingen goed voor op het vervolgonderwijs!

#Hoe dan?

Hoe kun je zelf genredidactiek gaan inzetten?

1. Analyseer het 'doelgenre' met collega's
2. Verzamel en bespreek goede voorbeelden
3. Verweef/doorloop onderwijsleercyclus in lessenserie
4. Ga veel in interactie, stel 'echte' vragen en fungeer als 'model'!

Evalueer samen: wat ging goed, wat kan beter, en vooral ook: hoe werkt het voor leerlingen?

Tot slot

- Plan om genredidactiek verder te brengen in po-vo-mbo-hbo: ideeën, ervaringen en meedenkkracht welkom!
- Wil je meer weten over genredidactiek?
  - Mail, bel of link: ik spreek je graag
- Dank voor jullie aandacht!

Tot ziens!

Cindy Kuiper

- c.kuiper@taalimpact.nl
- www.taalimpact.nl
- https://www.linkedin.com/in/cindy-kuiper-0ba6380a/
- 06-18847957

Rijke taal-/leesomgeving

De praktijk - Spelling

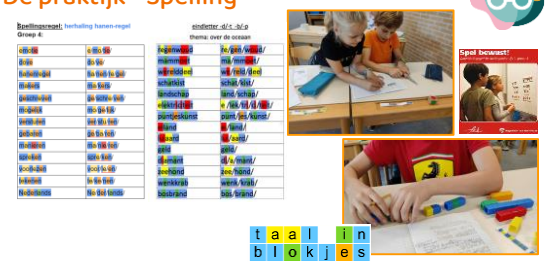

Integratie

Praktijkvoorbeeld

Uitdagingen

- klein houden
- de ideale mix
- tijd : - voorbereiding
  - intervisie
  - expertise delen
- toetsen begrijpend lezen
- de volgende kans benutten

Opbrengsten

- gemotiveerde lezers
- ervaren schrijvers
- rijk lees-taalaanbod
- samenhangend onderwijs
- verdieping
- tijd

betrokkenheid
verantwoordelijkheid
welbevinden
waar je groeit
door te beleven
betekenisvo
l
verbondenheid
Bedankt voor jullie
betrokkenheid!